

Nr 177

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående den framtida användningen av Bogesunds slott.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Alexanderson* och *Per-Olof Hanson* (I:473) och den andra inom andra kammaren av herr *Keijer* (II: 321), har hemställts att riksdagen måtte ge Kungl. Maj:t i uppdrag att snarast utreda frågan om den framtida användningen av Bogesunds slott samt framlägga kostnadsförslag för dess restaurering.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionen II: 321.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att den i skrivelse den 14 december 1948 angående restaurering av Bogesunds slott anslöt sig till en av riksantikvarieämbetet redovisad uppfattning att slottet borde tillmätas ett mycket stort värde som kulturhistoriskt minnesmärke. Styrelsen säger sig i detta sammanhang vilja ånyo framhålla, att byggnaden har ett sådant kulturhistoriskt värde, att den bör bevaras för framtiden samt framhåller vidare följande.

Av den ursprungliga anläggningen från 1600-talets mitt återstår i slottets inre såväl rumsdisposition som trapphus förvånansvärt oberörda av de förändringar slottet genomgått. I särskilt hög grad är slottets tredje våning bevarad i ursprungligt skick med murade spisar, golv av kalksten och timmer och målade panel- och bjälktak. I övriga våningar är bjälktak eller ursprungliga valv till största delen bevarade. I vad mån muralmålningar m. m. döljes under nuvarande väggytor har hittills ej närmare undersökts. Sammanfattningsvis kan sägas, att byggnadens interiör allttjämt till stora delar ger en god och värdefull bild av stormaktstidens herremansbostad.

Slottets exteriör präglas helt av 1860-talets ombyggnad. Det normandiska lantslott som arkitekterna *Medelplan* och *Scholander* då skapade åt familjen von *Höpken* måste tillmätas ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Till detta värde bör läggas den särpräglade och vackra verkan i

landskapsbilden, som slottet med sina fyra krenelerade torn — synliga redan från farleden utanför Vaxholm — äger.

Då staten 1946 inlöste Bogesunds egendom, var den obebodda slottsbyggnaden stadd i hastigt fortlöpande förfall, framför allt förorsakat av vattenskador till följd av de otäta och allmänt bristfälliga taken. Sedan dess har utförts vissa reparationsarbeten, som befunnits nödvändiga för att hindra fortsatt förfall. Bl. a. har omtäckning utförts av samtliga tak och vissa förstärkningsarbeten företagits i samband därmed.

För att hindra att fasadernas mur- och puttskador ytterligare förvärras bör i första hand en omputsning av hela byggnaden äga rum. Byggnadsstyrelsen beräknar att kostnaderna för en sådan åtgärd, varvid även de svårt rötskadade fönsterna bör ersättas, i runt tal uppgå till 500 000 kronor. Till de omedelbart angelägna åtgärderna bör även räknas en partiell konservering och restaurering av de värdefulla delarna av den ursprungliga inredningen. Hur stora kostnader en total renovering av slottet kan uppgå till kan ej utan omfattande utredning angivas. Det i omförmälda skrivelse den 14 december 1948 upptagna beloppet — 1 450 000 kronor — är i dagens läge helt orealistiskt och synes endast kunna täcka en ringa del av kostnaderna.

I nämnda skrivelse redovisas ett förslag att iordningställa slottet för kongress- och hotellverksamhet. Erforderliga sammanträdes- och kommitérum för kongresser med upp till omkring 200 deltagare skulle kunna anordnas jämte sällskaps- och personalrum samt rum för omkring 30 liggande gäster. Byggnadsstyrelsen har sedermera funnit att förslaget svårigen skulle kunna genomföras bl. a. på grund av brandlagstiftningens skärpta krav på effektiva evakueringsmöjligheter i samlingslokaler och hotellbyggnader. Byggnadsstyrelsen har nyligen undersökt möjligheterna att använda det restaurerade slottet som kursgård för en statlig förvaltningsskola men har av skilda orsaker funnit projektet helt olämpligt.

Delar av slottet användes i dag som museimagasin för Nordiska museet. Ehuru slottsbyggnaden f. n. endast uppfyller begränsade krav på sådana magasinlokaler, synes likväl samma användningsområde — såvitt nu kan bedömas — vara det enda, inom vilket byggnaden utan synnerligen höga ombyggnadskostnader kan praktiskt utnyttjas.

Från museihåll har vid upprepade tillfällen framhållits svårigheterna att på ett tillfredsställande sätt hålla museernas magasinerade s. k. studiensamlingar tillgängliga för forskare och andra särskilt intresserade. Beaktansvärda möjligheter föreligger att göra Bogesunds slott till ett »studiemuseum», som med fördel kunde inriktas på ett visst specialområde. Ett sådant museum torde få ett ansenligt attraktionsvärde även för en bredare publik, framför allt om samtidigt en del av slottet — dess tredje våning — kunde återställas i ursprungligt skick. En närmare utredning av denna fråga torde dock erfordras innan mera konkreta planer kan utformas. Redan på frågans nuvarande stadium kan emellertid konstateras att den renovering av slottets inre delar, som skulle krävas för detta ändamål, skulle bli betydligt mindre omfattande än en totalrenovering.

De anslag, som ställes till byggnadsstyrelsens förfogande för renovering av slottsbyggnader, täcker enligt styrelsen endast till en mindre del behovet. Det synes vara angeläget att bl. a. för restaurering av Bogesunds slott ytterligare medel anvisas. I detta sammanhang hänvisar byggnads-

styrelsen till vad styrelsen anfört i sina samtida utlåtanden över motioner rörande Läckö slott och citadellet i Landskrona.

Riksantikvarieämbetet framhåller följande.

Den 30 mars 1946 förordnade Kungl. Maj:t med stöd av lagen den 29 mars 1946 om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, att fideikommisssegendomen Bogesund skulle mot lösen avstås till kronan samt att domänstyrelsen finge för kronans räkning taga egendomen i besittning. Genom kungl. brev den 22 april 1949 ställdes slottet jämte parkområde såsom byggnadsminnesmärke under byggnadsstyrelsens vård och förvaltning.

Frågan om slottets bevarande för framtiden såsom minnesmärke gjordes enligt beslut år 1950 till föremål för en statlig utredning. Det befanns därvid att den på 1640-talet ursprungligen uppförda byggnaden ägde sådant kulturhistoriskt värde att den borde bibehållas i full omfattning, dvs. även med de på 1860-talet utförda tillbyggnaderna.

Genom att slottsbyggnaden förvaltningsmässigt skildes från egendomen i övrigt bröts sambandet mellan jorden och skogen å ena sidan och slottet å den andra och den tidigare ekonomiska grundvalen för byggnadens existens gick förlorad. Bogesunds slott befann sig då kronan övertog det i ett stadium av långt framskridet förfall och krafttag skulle ha behövts för att sätta det på fötter. Statens övertagande av egendomen hälsades av riksantikvarieämbetet med stor tillfredsställelse, emedan möjlighet tycktes yppa sig för en framtida bättre vård av byggnaden. De medel som stått till byggnadsstyrelsens förfogande för ändamålet har emellertid endast räckt till för att verkställa de mest trängande reparationerna samt att därefter ombesörja det löpande underhållet. Behovet av en mera genomgripande reparation torde nu vara akut. En plan för en dylik genomgripande istandsättning och en utredning rörande kostnaderna ter sig angelägen.

F. n. har Bogesunds slott ingen annan praktisk användning än att fungera som magasin för Nordiska museet. Även om det ur kulturhistorisk synpunkt ter sig som ett oavvisligt krav att bevara slottet, också om det skulle komma att stå enbart som ett minnesmärke utan praktisk funktion, vore det självfallet i och för sig av värde om det kunde erhålla en passande användning. Frågan härom torde ävenledes kräva en närmare utredning.

Under hänvisning till det anförda tillstyrker riksantikvarieämbetet bifall till det av motionärerna framförda förslaget. Vid en sådan utredning anses samråd böra äga rum jämväl med riksantikvarieämbetet.

Länsstyrelsen i Stockholms län, som i ärendet hört länsarkitekten, framhåller att det skick, vari slottet nu befinner sig, är mycket beklagligt. Dess läge på det av allmänheten livligt frekventerade Bogesundslandet — och som än mer användes för fritidsvistelse då Stockholms stad arrenderat delar därav — och vid en starkt trafikerad turistväg gör det mycket angeläget, att slottet hålles i gott skick. Och än mer angeläget blir detta, då slottet tillhör staten. Det måste enligt länsstyrelsen särskilt på utländska turister göra ett egendomligt intryck att det för sitt välstånd så omtalade Sverige inte bättre vårdar sig om sina kulturvärden. Länsstyrelsen säger sig

därför livligt tillstyrka, att en utredning av Bogesunds slotts restaurering och framtida användning snarast kommer till stånd.

Utskottet. I sitt yttrande över förevarande motioner har riksantikvarieämbetet understrukit behovet av en genomgripande iståndsättning av Bogesunds slott. Byggnadsstyrelsen, som även ansett slottet ha ett sådant kulturhistoriskt värde att det bör bevaras för framtiden, har dock framhållit att det redan tidigare framförda förslaget att iordningställa slottet för kongress- och hotellverksamhet — på grund av bl.a. brandlagstiftningens skärpta krav på effektivare evakueringsmöjligheter i samlingslokaler och hotellbyggnader — numera rimligen icke kan genomföras. Projektet att efter en eventuell restaurering använda byggnaden som kursgård för en statlig förvaltningsskola har också av skilda orsaker befunnits helt olämpligt. Det enda användningsområde för vilket slottet utan synnerligen höga ombyggnadskostnader kan praktiskt utnyttjas torde enligt styrelsen vara det nuvarande, d.v.s. som museimagasin.

Utskottet finner det för sin del angeläget att frågan om byggnadens eventuella bevarande och användning får en mera definitiv lösning. Någon ytterligare utredning om dess utnyttjande som sammanträdes- eller kongresslokaler synes därvid icke längre erforderlig. Enligt vad utskottet erfarit pågår emellertid inom byggnadsstyrelsen viss utredning och planering rörande bibehållandet av samt lämpliga åtgärder jämte kostnader härför m.m. såväl i fråga om Bogesunds slott som beträffande övriga under styrelsens förvaltning stående historiska byggnader och byggnadsminnesmärken — i anledning varav förslag framdeles torde vara att förvänta antingen i styrelsens petita eller i särskild ordning. Då i avvaktan på statsmakternas prövning av sålunda förväntade förslag någon särskild åtgärd från riksdagens sida enligt utskottets mening i vart fall f.n. icke synes påkallad avstyrkes de nu föreliggande motionerna.

Utskottet hemställer således,

att motionerna I: 473 och II: 321 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 november 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Boman, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Ivar Johansson, Bergman, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson, Mårtensson, Bengt Gustavsson och Hjorth; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Cassel, Johansson i Norrköping, Carbell, Blomkvist och Löfroth.